

Vaspata

Rendhagyó könyvismertetés

Rendhagyó, mert Jack London 95 évvel ezelőtt, 1907-ben írta, s általam ismert utolsó magyar kiadása 1949-ben jelent meg Anatole France előszavával.

Az elmúlt években, a pénzhatalom megerősödésének, a világgymatosítás, a gyilkos emberellenes szerződések (MAI, WTO, NAFTA – Seattle, Nizza, Québec, Prága, Genova) korszakában sokat emlegettem Jack London 1908-ban írt, 1912 és 1932 között írt szófordó felmetes jóslatát, utópiáját. Az elnyomó kapitalizmussal szemben egyre szervezettebben fellépő szocialisták 1912-ben már 52 képviselőt juttatnak az Egyesült Államok képviselőházába, és a farmerek pártjával együtt nagy erőt képviselnek. A német szocialistákkal össze fogva még a háborúki törését is képesek megakadályozni. A tökések megijednek, s a Reichstag-perhez hasonló provokáció révén (egy per tárda robban a képviselőházban) elítélik, börtönbe zárják a szocialista vezetőket. Az ellenük kirobbanó, részben általuk provokált felkeléseket véresen leverik, uralmuk, a Vaspata uralma 300 éven át tart, akkor köszönt be az Emberi Testvériség Korszaka. Ennek 420. évében találják meg a főhős, Ernest Everhard feleségének 1912 és 1932 között írott naplóját, beszámolóját.

Ebből megtudjuk, hogy az akkor fiatal lány, egy gazdag vezető részvényesszociológia-professzor lánya hogyan kerül kapcsolatba egy okos, tehetséges, fiatal munkásvezérrel, későbbi férjével. A fiú nagy hatással van környezetére. Bebizonyítja az uralkodó tőkés rend hazug, önző, kizsákmányoló, elnyomó voltát, a vezetők, politikusok, bíróságok és nem utolsósorban a saját hazugságait és megvesztegethetőségét. Mintha Noam Chomskyt vagy az Ecologistban megjelent tanulmányokat olvasnám.

Ernest hatására a fiatal asszony apja tisztességes, becsületeres szeretne maradni, leleplező könyvet ír a rendszerről. Ezért elveszíti munkahelyét, jövedelmét, vagyonát. Könyvének készülő újabb kiadása már nem jelenhet meg, a nyomdát felbélrelt emberek szétverik, felgyújtják.

Mindenki korrump, a fő részvényesek engedelmesszolgája. Az egyházak is azok, mint ha a Hit Gyülekezete nékérve olvasnám: „Isten a sikereseket kedveli” (Lásd Kocsis Tamás írását a Kovászlás 2. számában „a földi paradicsom profétáiról”).

Ernest vitába száll egy jószándékú katolikus püspökkel, s a gyakorlatban mutatja be neki a rendszer romlottóságát, az egyházak álszent hazugságait. A főpap meg tér. Jézus tanítása szerint titokban pénzzé teszi mindenét, és álneveken kis bankok-

ban helyezi el. Eltűnik, illegálisan megy, senki sem tud róla. Vagyóból a szegényeket támogatja, tüzelőt és élelmiszert visz a legnyomultabbaknak, segít a betegeknek, munkanélkülieknek, a sokgyerekeseknek. Nyomoznak utána, fellelik, elmegyógyintézetbe zárják, az újságban rövid hír adja tudtára az olvasóknak, hogy gyógyíthatatlan elmebeteg! Senki nem látogathatja. Rabként éli életét, nem tudni hogyan kerül ki – s végül a chicagói felkelés során felkelő forradalmárként veszti el életét.

1912 után a szocialisták szeretnének összefogni a szakszervezetekkel, de legerősebbjeiket a pénzhatalom megvásárolja: néhány szakma dolgozóiból kialakul a munkárisztokrácia, az elit, egy új kaszt – amellyel a tőkés megosztják hatalmukat. (Chomsky 1996-ban így ír: „Nem szerelem az összeesküvés szót és nem használom túl gyakran, de valóban van összeesküvés. Volt egy állami vállalati összeesküvés a nyolcvanas években a szakszervezetek elpusztítása érdekében. A vállalatok mindig erre törekedtek, de a nyolcvanas években már az állam is nyíltan hiúsította ezt a törekvést.”)

1912 után vidéken sok helyen a gazdálkodók valamiféle harmadik útra akarnak térni, sok helyen kialakul a tőkés rendtől független önálló gazdálkodás, cserekereskedelem, megszakítják gazdasági kapcsolataikat a külvilággal, a pénzhatalommal – de ezeket az adózási rendszerrel teszik tönkre, elárverezik földjeiket, földönfutóvá téve őket.

Így győzött a Vaspata és uralkodott ezek után 300 éven át. A rémuralom meggátolta a szervekedést, kis terrorista csoportok igyekeznek igazságot szolgáltatni, bosszút állni a forradalmár hőskért, kölcsönösök a halálos ítéletek, gyilkosságok. Végül az összefogás legyőzi a Vaspata uralmát, létrejön az ETK: az Emberi Testvériség Korszaka.

Jack London ragyogóan írja le a demokrácia fölszámolását, a pénzhatalmi diktatúra győzelmét egy országban belül. Néhol utal rá, hogy erre-arra a világban rövid időszakokra „népköztársaságok” jönnek létre – de mindezt ő sem látta hirtelen előre: így a szocializmus győzelmét is másként képzelte.

(Sajnos gyakran eszembe jut a könyv, ezért olvastam el újra.)

György Lajos

